MALTA

QORTI CIVILI
PRIM' AWLA
(GURISDIZZJONI KOSTITUZZJONALI)

ONOR. IMHALLEF
ANTHONY ELLUL

Seduta ta' l-24 ta' Jannar, 2014

Referenza Kostituzzjonali Numru. 4/2014

Micallef Insurance Agency Limited

Vs

Mario Bugeja u s-socjeta Bellusa Coporation Limited

Permezz ta' digriet moghti fid-9 ta' Jannar 2014 il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Inferjuri ghamlet riferenza fit-termini tal-Artikolu 46 tal-Kostituzzjoni u Artikolu 4 tal-Att dwar il-Konvenzjoni Ewropea (Kap. 319) u talbet lil din il-qorti sabiex tiddetermina jekk 'il fatt li fl-atti jibqa' affidavit ta' xhud imressaq mill-attrici u li l-konvenuti m'humiex ser ikollhom il-possibilita' li jressqu in kontro-ezami ghaliex miet fil-mori tal-kawza, jilledix id-dritt

taghhom ghall-smiegh xieraq. Dan mehud in konsiderazzjoni li l-konvenuti qeghdin isostnu li dik ix-xhieda hi mportanti ghall-eventwali decizjoni tal-kawza.

Permezz ta' nota prezentata fit-3 ta' Frar 2014, il-partijiet iddikjaraw li:-

"[….] qeghdin jirrimettu ruhhom ghall-atti. Jispjegaw illi l-kwistjoni li trid tigi determinata hija jekk fil-fatt li x-xhud miet qabel gie kontroezaminat jilledix id-dritt ta' smiegh xieraq jew le. Dan b'riferenza ghall-affidavit tal-mibki kollega Dottor Michael Grech.".

B'din in-nota l-qorti qeghda tifhem li m'ghandhomx x'izidu.

Il-fatti rilevanti huma s-segwenti:-

i. Fis-26 ta' Ottubru 1998 l-attrici pproponiet kawza kontra l-konvenuti ghall-hlas ta' Lm579.70, hlas ta' *premia* ta' assikurazzjoni li tallega li l-konvenuti rcevew bhala agenti tal-attrici.
ii. Wahda mill-eccezzjonijiet tal-konvenuti hi l-preskrizzjoni, ghalkemm ma semmewx il-provvediment tal-ligi li fuqu qeghdin jibbazaw din l-eccezzjoni.
iii. Fis-seduta tal-1 ta' Frar 2002 kien xehed il-konvenut, u gie ddikjarat li m'ghandux iktar provi dwar l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni.
iv. Fis-seduti tal-11 ta' Ottubru 2002 u 28 ta' Marzu 2003 ma sar xejn. Kull darba l-kawza kienet qeghda tigi differita ghall-provi tal-attrici dwar l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni.
v. Fis-seduta tal-14 ta' Ottubru 2003 il-kawza giet differita ghas-seduta tat-22 ta' April 2004 ghall-provi tal-atturi.
vi. Fil-21 ta' Jannar 2004 l-atturi pprezentaw l-affidavits. Id-difensur tal-konvenuti nghata kopja tal-istess tant li fin-nota hemm 'visto' u l-firma tieghu. Il-kawza thalliet ghas-seduta tat-22 ta' April 2004, ghall-provi kollha tal-atturi dwar il-preskrizzjoni.
vii. Fis-seduta tat-22 ta' April 2004 deheru d-difensuri tal-partijiet u l-kawza thalliet ghall-ahhar darba ghall-provi tal-konvenuti b'riferenza ghall-eccezzjoni tal-preskrizzjoni.

Dan meta fis-seduta tal-1 ta' Frar 2002 il-konvenuti kienu diga' ddikjaraw li m'ghandhomx iktar provi. Il-kawza giet differita ghas-seduta tal-1 ta' Lulju 2004.

viii. F'Mejju 2004 miet ix-xhud.

ix. Fis-seduta tal-1 ta' Lulju 2004 inghad li l-kawza kienet qeghda tithalla ghall-ahhar darba ghall-provi tal-konvenuti, u giet differita ghas-seduta tas-17 ta' Frar 2005.

x. Kien waqt is-seduta tas-17 ta' Frar 2005 li gie verbalizzat: *"Kawza tibqa' differita sabiex Dr Kevin Mompalao jirregola ruhu dwar il-kontro-ezami tax-xhieda prodotti minn l-atturi, u fi kwalunkwe kaz biex jerga' jixhed il-konvenut u jaghti spjegazzjoni dwar id-deposizzjoni moghtija minn Dr Michael Grech li tieghu kien gie rizervat il-kontro-ezami."*.

xi. Fis-seduta ta' wara, 21 ta' Ottubru 2005, id-difensur tal-konvenuti lmenta li jekk l-affidavit tal-avukat Dr Grech ser jibqa' fl-atti, ser jigi lez id-dritt ghall-smiegh xieraq kif protett mill-Kostituzzjoni u l-Konvenzjoni Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem.

xii. B'digriet tas-16 ta' Novembru 2005 il-qorti ordnat riferenza *ai termini* tal-provvedimenti fuq imsemmija. Mill-atti jirrizulta li meta l-kaz kien quddiem din il-qorti, fis-seduta tal-15 ta' Ottubru 2007 kien thalla *sine die* u dikjarat dezert fis-16 ta' Ottubru 2012. Fil-frattemp il-kawza baqghet pendenti tistenna l-ezitu tar-riferenza, u f'perjodu ta' seba' snin ma sar l-ebda progress.

Principju kardinali ta' smiegh xieraq hu l-*equality of arms*. Fil-proceduri gudizzjarji, dan ifisser per ezempju li l-partijiet jinghataw l-opportunita' li jaghmlu kontro-ezami tax-xhieda li jressaq l-avversarju (ara per ezempju decizjoni tal-Kummissjoni fil-kaz **X v Austria** (5362/72) [1972]).

Il-Qorti Ewropea ghad-Drittijiet tal-Bniedem kemm-il darba kkunsidrat l-uzu ta' xhieda li ittiehdet fi stadju qabel beda process kriminali, u ntuzat mill-prosekuzzjoni waqt il-proceduri kriminali minghajr id-difiza ma kellha l-opportunita' taghmel kontro-ezami[1]. F'dan il-kunest issir

[1] Skond l-Artikolu 6(3)(d) tal-Konvenzjoni:

riferenza ghall-kazijiet **Arunas Mika vs Sweden** (31243/06) tas-27 ta' Jannar 2009 u **Ferrantelli & Santangelo v Italy** tas-7 ta' Awissu 1996. Ghalkemm dawn il-kazijiet kienu jirreferu ghall-proceduri kriminali, il-qorti ma tarax raguni ghalfejn m'ghandhomx iservu wkoll ta' gwida f'proceduri civili. Il-qorti osservat:

- Il-kwistjoni dwar ammissibilita' ta' provi hi primarjament materja li ghandha tigi regolata mil-ligi nazzjonali u bhala regola generali huma l-qrati nazzjonali li jridu jezaminaw il-provi li jkollhom quddiemhom;
- Id-dmir tal-Qorti Ewropea hu sabiex tara jekk meta tikkunsidra l-proceduri fit-totalita' taghhom, inkluz il-mod kif ingabru l-provi, il-process kienx xieraq;
- Normalment il-provi ghandhom kollha jingabru fil-presenza tal-akkuzat waqt smiegh pubbliku. Dan ma jfissirx li sabiex dikjarazzjoni ta' xhud tkun ammissibbli trid dejjem issir f'qorti. F'certu kazijiet dan jista' jkun impossibbli;
- L-uzu ta' dikjarazzjonijiet li jkunu saru qabel il-process gudizzjarju m'huwiex inkonsistenti ma' Artikolu 6§1 u 3(d) tal-Konvenzjoni, diment li d-drittijiet tad-difiza huma rispettati. Dan ifisser li bhala regola d-difiza ghandha tinghata l-opportunita' li taghmel domandi lix-xhud, jew meta jaghmel id-dikjarazzjoni jew waqt il-proceduri gudizzjarji;
- Id-drittijiet tad-difiza huma ristretti b'mod li huma inkompatibbli mal-htigijiet tal-Artikolu 6 jekk kundanna hi bbazata **<u>biss</u>**, jew b'mod deciziv, fuq deposizzjoni ta' xhieda li l-akkuzat qatt ma kellu l-opportunita' li jaghmlilhom kontro-ezami. Madankollu fil-kaz **Hummer v Germany** (26171/07) tad-19 ta' Lulju 2012, il-qorti osservat: *"The Court has emphasised in its recent case-law that,* ***where a hearsay statement is the sole or decisive evidence against a defendant, its admission at trial will not automatically result in a breach of Article 6§1****. At the same time the Court found that* ***where***

"Everyone charged with a criminal offence has the following minimum rights:
.....
(d) to examine or have examined witnesses against him and to obtain the attendance and examination of witnesses on his behalf under the same conditions as witnesses against him.".

a conviction is based solely or decisively on the evidence of absent witnesses, it must subject the proceedings to the most searching scrutiny.*"*.

- F'kull kaz il-qorti trid tinvestiga wkoll jekk dik id-dikjarazzjoni hijiex l-unika prova kontra l-akkuzat u jekk kienx inghata l-opportunita' li jaghti l-verzjoni tal-fatti kif maghrufa lilu[2];

Fil-kaz ta' Mika, ix-xhud kienet mietet ftit granet wara li giet stuprata. Il-qorti osservat li ghal din ir-raguni: *"[…] for which reason the Swedish authorities cannot be blamed for failing to ensure her presence at the trial."*. Il-qorti kkonkludiet li ma kienx hemm ksur tal-Artikolu 6 tal-Konvenzjoni.

Meqjusa dawn il-principji, il-qorti tosserva:-

1. Il-kaz jitratta dwar affidavit li **kien diga' tressaq bhala prova**, fid-data tal-mewt tax-xhud. Affidavit li gie pprezentat fil-21 ta' Jannar 2004, u li kopja tieghu nghatat lid-difensur tal-konvenuti.
2. Ir-regola generali hi li ezami ta' xhieda ghandu jsir *viva voce* quddiem il-qorti bil-miftuh (Artikolu 577 tal-Kap. 12). Il-Kodici ta' Organizazzjoni u Procedura Civili

---

[2] *"According to the Court's case-law, this right normally presupposes that the evidence be produced at a public hearing, in the presence of the accused, with a view to adversarial argument. This does not mean, however, that in order to be used as evidence statements of witnesses should always be made at a public hearing in court: to take into account such statements obtained at the pre-trial stage is not in itself inconsistent with Article 6 §§ 1 and 3 (d), provided the rights of the defence have been respected. As a rule, these rights entail an adequate and proper opportunity for the accused to challenge and question the witnesses against him, either when they make their statements or at a later stage of the proceedings (see Delta v. France, judgment of 19 December 1990, Series A no. 191-A, p. 16, § 36; and, more recently, Mild and Virtanen v. Finland, no. 39481/98 and 40227/98, § 42, 26 July 2005). In the event the impossibility to examine the witnesses or have them examined is due to the fact that they are missing, the authorities must make a reasonable effort to secure their presence (see Artner, p. 10, § 21 in fine; Delta, p. 16, § 37, both cited above; and Rachdad v. France, no. 71846/01, § 25, 13 November 2003). Finally, the conviction must not rest solely, or in a decisive manner, on the depositions of a witness whom the accused has had no opportunity to examine or to have examined either during the investigation or at trial (see Artner, p. 10, § 22; Delta, p. 16, § 37, both cited above; Isgrò v. Italy, judgment of 19 February 1991, Series A no. 194A, p. 13, § 35 in fine; Solakov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia, no. 47023/99, § 57 in fine, ECHR 2001X; and Rachdad, cited above, § 23 in fine)."* (**Bonev v Bulgaria** (60018/00 tat-8 ta' Gunju 2006).

jikkontempla l-possibilta' li jigu pprezentati affidavits. Ghalkemm mill-atti ma jirrizultax li l-kumpannija attrici talbet il-permess tal-qorti sabiex tipprezenta l-affidavits, pero' ma jirrizultax li l-konvenuti oggezzjonaw ghalihom.

3. 'Il fatt li f'Mejju 2004 miet ix-xhud, ma jaghmilx ix-xhieda tieghu inammissibbli. Sahansitra' l-Artikolu 600 tal-Kap. 12 jipprovdi li bhala prova jistghu jitressqu dikjarazzjonijiet li jkunu saru bil-miktub f'kull lok li jkun, quddiem magistrat jew persuna ohra, in *articulo mortis* jew zmien iehor, irrispettivament sarux quddiem il-partijiet, bil-gurament jew le.

4. Dan ma kienx l-uniku xhud li ressqet l-attrici sabiex tirribatti l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni. Fl-atti hemm affidavits ta' Dr Joseph P. Bonnici u Richard Micallef li jikkonfermaw li fil-bidu tas-sajf tas-sena 1996 kienet saret laqgha li matulha l-konvenut kien irrikonoxxa d-dejn u sar qbil li jhallas wara s-sajf. Xhieda li s'issa ma gewx kontro-ezaminati.

5. Dak li gara kien barra mill-kontroll tal-attrici.

6. Jidher li ma kien hemm xejn milli jzomm lill-konvenuti li fis-seduta tat-22 ta' April 2004 jaghmlu kontro-ezami tax-xhud. Hu minnu li dakinhar suppost l-attrici kellha tressaq il-provi, pero' hu evidenti li ma kellix provi xi tressaq. F'dawk ic-cirkostanzi s-seduta setghet tigi wtilizzata sabiex isir il-kontro-ezami ta' Dr Grech li kien prezenti ghas-seduta.

7. F'kull kaz il-konvenut ghad ghandu l-possibilita' li jixhed sabiex jaghti l-verzjoni tieghu dwar dak li kien xehed l-avukat Grech fl-affidavit. Fil-verbal tas-seduta tas-17 ta' Frar 2005 jinghad li l-konvenut kellu jerga' jixhed *"[…] u jaghti spjegazzjoni dwar id-deposizzjoni moghtija minn Dr Michael Grech li tieghu kien gie rizervat il-kontro-ezami."*.

8. Hu fih innifsu prematur li wiehed ighid li l-konvenuti mhux ser ikollhom smiegh xieraq jekk l-affidavit jibqa' fil-process, meta hu maghruf li wiehed irid jezamina t-totalita' tal-proceduri.

Maghmula dawn il-konsiderazzjonijiet fid-dawl tal-gurisprudenza tal-Qorti Ewropea ghad-Drittijiet tal-

Bniedem, il-qorti tikkonkludi li l-ilment tal-konvenuti hu minghajr bazi.

Ghal dawn il-motivi twiegeb ghad-domanda li saret mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Inferjuri fis-sens li bil-fatt li l-affidavit tal-avukat Dr Michael Grech jibqa' fl-atti m'hemmx ksur tad-dritt fundamentali ghall-smiegh xieraq (Artikolu 6 tal-Konvenzjoni u Artikolu 39 tal-Kostituzzjoni). Tordna li kopja tas-sentenza titqieghed fl-atti tal-kawza u r-Registratur jiehu hsieb li l-process jintbaghat lura lill-qorti li qeghda tisma' l-kawza hekk kif ikun hemm *res judicata*.

Spejjez a karigu tal-konvenuti.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------